

KHRG

Karen Human Rights Group

Documenting the voices of villagers in rural Burma

ဟိန်ခိန်ဒီဘုတ်ဂဲလိာ်လတ်ကပတုတ်ကွံင်တၢ်သုစုဆုင်ခိန်တကးထီဒါပိာ်မုာ်မုာ်နံ

လါနိန်ဝဲဘၢ် ၂၅သီ, ၂၀၂၀နံ

ကညီဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်ကရၢ (KHRG) ဒီး ကညီပိာ်မုာ်ကရၢ (KWO) အဲဒ်ဒီးဟံးဖျိာ်ထီၣ်အကလုာ်လၢ တၢ်မၤစၢၤဆီၣ်ထွဲ ဟိန်ခိန်ဒီဘုတ် တၢ်ဂဲလိာ်လတ်ကပတုတ်ကွံင် တၢ်သုစုဆုင်ခိန်တကးထီဒါပိာ်မုာ်မုာ်နံန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ၁၉၈၀နံအခါလံလံ, ဖဲလါနိန်ဝဲဘၢ် ၂၅သီအနံအံၤ မုာ်မုာ်နံတနံလၢ အဘၣ်တၢ်ဟံးပနီၣ်တၢ်အီၤဒ်အမုာ်မုာ်နံတနံလၢ တၢ်ကဟံးသုၣ်ဟံးသးဘၣ်ယး တၢ်မၤဆူးမၤဆါပိာ်မုာ်ဒီးဖိသုၣ်တဖၣ်လၢသွံၣ်ထံးနီၣ်ခိကွၢ်ဂီၤ, မ့တမ့ၢ်နီၣ်သးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ၢ်, လၢအပူၤကွံၣ်၄၀နံအတီၢ်ပူၤ, တၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤအီၤတဖၣ်တၢ်မၤတၢ်အီၤစ့ၣ်ဒ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, တၢ်သုစုဆုင်ခိန်တကးတဖၣ်အိၣ်ဒီးဒ်လၢပိာ်မုာ်တဖၣ် အတၢ်အိၣ်မုာ်အပူၤ ဒ်တၢ်အိၣ်မုာ်အကွၢ်အဂီၤအပနီၣ်တခါအသိး လၢပိာ်မုာ်လၢအအိၣ်လၢ ဟိန်ခိန်ဒီဘုတ်ညါ အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢမုာ်တနံအံၤ, ဒီးကိးမုာ်နံဒီးန့ၣ်, ပသးအိၣ်ယုထီၣ်လၢပုၤလၢအမၤကမၣ်တၢ်သုတၢ်စုဆုင်ခိန်တကး ထီဒါပိာ်မုာ်တဖၣ်တၢ်ကဟံးဂ့ၢ်ဝီခွဲးလိာ်လတ်လိာ်ဆဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါအီကူး ၂၀၁၉နံန့ၣ်, ဟိန်ခိန်ဒီဘုတ်ဘီမုာ်စ့ၣ်ဖျိာ်ကရၢသဘျၢ လၢတၢ်ယီထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအမုာ်အတီမံးရှၢၣ် လၢကီၢ်ပယီၤအဖီခိၣ် (UN Independent International Fact Finding Mission on Myanmar) ရၤလီၤဝဲလံာ်တၢ်ကစီၣ် ဘၣ်ယးသွံၣ်ထံး မုာ်ခွါတၢ်စုဆုင်ခိန်တကး လၢကီၢ်ပယီၤပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢလံာ်ဟံးဖျါအံၤအပူၤ ကွဲးဖျါထီၣ်ဝဲဘၣ်ယး တၢ်ဖိာ်ဆုၣ်မၤတရီတပါဒီးသွံၣ်ထံးမုာ်ခွါတၢ်စုဆုင်ခိန်တကးတဖၣ် လၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်သုးမၤပယုတၢ်ဝဲ လၢကီၢ်ပယီၤကလံးစိးဒီးလၢရၢၣ်ခၢၣ်ကီၢ်စဲၣ်အပူၤလၢအကျိၤအကျဲၤလဲၣ်အဂီၢ်လိာ်လတ်လိာ်ဆဲးန့ၣ်လီၤ. တၢ်အကျိၤအကျဲၤလၢအဘၣ်တၢ်သုအီၤဒ်အမုာ် “တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လၢကမၤပျံၤမၤဖုး, မၤဆုၣ်မၤစိးဒီးစံၣ်ညိၣ်ကမုာ်ထံဖိကီၢ်ဖိ ဒ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤအကျဲၤကူၣ်တရံးအသိး” တၢ်ကူၣ်တရံးအကျိၤအကျဲၤတမံးယီၤအံၤ ဘၣ်တၢ်သုတၢ်အီၤလၢ ပပုၤကညီကလုာ်အဖီခိၣ်လၢနံၣ်လၢအဆံတဖၣ်အဆံလံန့ၣ်လီၤ. တၢ်ယီထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအမုာ်အတီမံးရှၢၣ်အံၤ ဟံးပနီၣ်ဝဲလၢတၢ်သုတၢ်စုဆုင်ခိန်တကးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်မုာ်ဝဲတၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မုာ်လၢတၢ်ဒုးအကတီၢ်, တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မုာ်လၢ ပုၤကူၤပုၤကညီအဖီခိၣ်ဒီး မုာ်တၢ်မၤသံလီၤတူၢ်ပုၤကလုာ်, ဒီးအလီၢ်အိၣ်နီၣ်နီၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်ဆုၣ်ထီၣ်အီၤဆူ ဟိန်ခိန်ဒီဘုတ် တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မုာ်ကွီၢ်ဘျီၣ် (International Criminal Court) အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပဆီၣ်ထွဲ ဝဲတၢ်ယုထီၣ်အံၤဆုၣ် ဆုၣ်ကလဲာ် မုာ်လၢဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ကီၢ်ပယီၤထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤသဲးသန့အံၤ တအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢကဟံးဂ့ၢ်ဝီဝဲသုးမုာ်သံၣ်ဘိလၢအမၤကမၣ်တၢ်တဖၣ်အဖီခိၣ်ဘၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤဆါမၤပယုလၢသွံၣ်ထံးဒီးမုာ်ခွါတၢ်စုဆုင်ခိန်တကးတဖၣ်အံၤ တကဲထီၣ်အသးထီဘိလၢတၢ်သဘံၣ်အကတီၢ်ဘၣ်. တၢ်မၤဆါ မၤပယုလၢသွံၣ်ထံးဒီးမုာ်ခွါတၢ်စုဆုင်ခိန်တကးတဖၣ်အံၤ ပၣ်ယုာ်ဝဲဒီး နီၣ်ဒီးမိာ်တၢ်ဖိာ်ဆုၣ်မံယုာ်, သွံၣ်ထံးတၢ်မၤဆါမၤပယု တၢ်မၤတံာ်တံာ်, တၢ်ကွၢ်ဟုၣ်ကစီတၢ်, လုာ်လၢဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်မၤဆူးမၤဆါတဖၣ်, မ့တမ့ၢ်တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်ဒုးလီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဖိအိၣ်လံာ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတူၢ်ဘၣ်သွံၣ်ထံးတၢ်မၤဆုၣ်မၤစိးတဖၣ် ညီန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဟံးဒုၣ်ဟံးကမၣ်အဝဲသ့ၣ်ခိဖျိလၢတၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မုာ်သဲးလၢအဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ်ဝဲတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ ပုၤလၢအအိၣ်လၢအဟံၣ်ခိၣ်ဟံၣ်ယၤဒီး အဟံၣ်ဖိယီဖိတဖၣ် ကစံးကတီၢ်မဲာ်ဆုးအီၤလၢ အဘၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်ဒ်အံၤန့ၣ် မုာ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒ်ဝဲ တၢ်ကူတၢ်သိးဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲတဖၣ်အဖီခိၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ၢ်, တၢ်ဖိာ်ဆုၣ်မၤတရီတပါဒီးတၢ်မၤဆုၣ်မၤစိးလၢပိာ်မုာ်အဖီခိၣ်တဖၣ်အံၤ လုၤတက့ၤတမ့ၢ်ဝဲပိာ်မုာ်တဖၣ်အတၢ်ကမၣ်နီတဘျီဘၣ်.

ဖဲပိာ်မုာ်သ့ၣ်တဖၣ် ကျဲးစးဒ်သိးကဒီးန့ၢ်ဝဲ တၢ်တီတၢ်တြၢ်အခါ, အဝဲသ့ၣ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲလၢ သဲးသန့တဖၣ် တၢ်မၤကဲထီၣ် လိာ်ထီၣ်အီၤလၢအတဒီးသိးလိာ်အသး, တအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်မုာ်ဒါလၢပုၤ, တၢ်ပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်တအိၣ်, ဒီးမုာ်သန့လၢအဘၣ်တၢ်ဒိၣ်စိအီၤလၢပိာ်ခွါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တီတၢ်တြၢ်သန့လၢပိာ်ခွါဒိၣ်စိသန့လုာ်ဘၢအီၤအံၤန့ၣ်ဒုးအိၣ်ဂၢၢ်ကျၢၤဝဲ လုာ်လၢထူသန့တၢ်နာ်လၢ အလီၤဘၣ်ယိာ်တဖၣ်ကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ် ကဘၣ်ဟူးဂဲဒီးသအပိာ်မုာ်တဖၣ် ဒ်သိးအသုတတူၢ်ဘၣ် တၢ်သုတၢ်စုဆုင်ခိန်တကး

လာအကွာအကီကိမ်းမံဒဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်အံၤပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်သုတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအကလုာ်ကလုာ် လၢအဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ အီၤလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါတၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲထံကီၢ်ပဒိၣ်အမူဒါလၢကဘၣ်မၤလီၤတၢ်ပိာ်မုၢ်ဒီးဖိသၣ်အပူၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်မ့ၢ်အဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဒိၣ်ဟံၣ်ကဲ,တၢ်ဒီသအဒီးတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သ့ၣ်ထံးတၢ်မၤဆါမၤပယုၣ်ဒီး မုၢ်ခွါတၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးတဖၣ် ကဲထီၣ်ဝံၤကဲထီၣ်က့ၤအဂီၢ်အံၤ, ပာ်ဖျါဝဲလၢတၢ်ကဘၣ်ဘျီဘၣ်ဒီးမၤ ဆူၣ်ထီၣ်က့ၤသဲးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤသန့တဖၣ် နိသိးပုၤလၢအမၤကမၢ်ကွီၢ်မုၢ်တဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢ တၢ်ကမၢ်လၢအမၤ ကမၢ်ဝဲအဖိခိၣ်ခိၣ်ဖျိတၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီအီၤတုၤလီၤတီၤလီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးထီၣ်ပိာ်မုၢ်န့ၣ်အသီဝဲဒိၣ်ထီၣ်ဖဲတၢ်သုဝဲတၢ်ပျါ ပူၤတၢ်ကမၢ် အလုၢ်အလုၢ်လၢပုၤတတၢ်အပူၤအခါ န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ကညီၣ်ဂီၢ်ဝီခွဲးယၢ်ကရၢဒီး ကညီၣ်ပိာ်မုၢ်ကရၢအဲၣ်ဒီးယု ထီၣ်ဆူၣ်ဆူၣ်လၢ တၢ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢ တၢ်ကမၢ်လၢတၢ်မၤကမၢ်အီၤအဖိခိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံကီၢ်ပဒိၣ်ကဘၣ်ပတုာ် ကွံာ်တၢ်ပျါပူၤတၢ်ကမၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်သုးမုၢ်တဖၣ်အတၢ်မၤကမၢ်ကွီၢ်မုၢ်အဖိခိၣ်ဒီးကဘၣ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီဆူၣ်ထီၣ်ပုၤမၤကမၢ်သ့ၣ် ထံးဒီးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးတဖၣ်ခဲလၢာ်ဆူၣ်ကမုၢ်ကွီၢ်ဘျီအအိၣ် နိသိးအဝဲသ့ၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢ တၢ်ကမၢ်လၢ အမၤကမၢ်ဝဲအဖိခိၣ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ် ကဘၣ်ဟူးဂဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ် သဲးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤသန့လၢအမၤလၢပျဲပုၤတုၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် အတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒီးတြီဆၢဒီ သအအါထီၣ် တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး ထီၣ်ပိာ်မုၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကိးဂၤဒဲးမ့ၢ်အိၣ်လၢသဲးအဖိလၢာ်နီၢ်နီၢ်န့ၣ်, ထံကီၢ်ပဒိၣ် ကဘၣ် လူၤပိာ်မၤထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီအံၤဒီးသဲးတၢ်ဘျၢတဖၣ် နိသိးပုၤတုၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်တီတၢ်တြီ အကျိၤအကျဲၤလၢ တၢ် န့ၢ်အီၤသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတတဖိကိးဂၤဒဲး, ပိာ်မုၢ်ဒီးပိာ်ခွါခဲလၢာ်, ကဘၣ်အၢၣ်လီၤအသးလၢကလူၤပိာ်မၤထွဲဝဲ ကျိၤကျဲၤ အံၤန့ၣ် လီၤ. ဖဲလၢပထံၣ်ဘၣ်တၢ်မၤဆါမၤပယုၣ်ပိာ်မုၢ်တဖၣ်အသးတၢ်တုၢ်ဘၣ်, မုၢ်ကျိၤဝဲကွံာ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ, အနီၢ်ခိကွံာ်ဂီၤဒီး အနီၢ်သးတၢ် မၤဆူး မၤဆါတဖၣ်အခါန့ၣ် ပကဘၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ် တၢ်ဒီသအလၢ ပုၤလၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်တဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ် ကိးန့ၣ်လီၤ.

ပကထံၣ်ဘၣ်လၢ တၢ်ခဲလၢာ်အဖိခိၣ်, ဘီမုၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢအနီၣ်ထီၣ်ဘၣ်ယး မုၢ်ခွါတၢ်တတုၤသိးထဲသိးအပတီၢ်န့ၣ် ထံကီၢ်(၁၈၉) ဘ့ၣ်အကျါ, ကီၢ်ပယီၤန့ၣ် အိၣ်ဝဲလၢနီၣ်ဂံၢ်(၁၄၈)ဘ့ၣ်တဘ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဘၣ်မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျၢသန့တဖၣ် နိသိးပိာ် မုၢ်တဖၣ်အတၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးလၢပုၤမၤတၢ်ဆၢတဲာ်အကျါကအါထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတကတီၢ်လီၤကီၢ်ပယီၤထံကီၢ်ပဒိၣ်အံၤက ဘၣ်ဟံၣ်ဂံၢ်ဟံၣ်ကျဲၤက့ၤဝဲတၢ်ဒီသအတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးထီၣ်ပိာ်မုၢ်သဲးလၢအဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ကတီၢ်တုၢ်အီၤလၢဘျီခိၣ်အပူၤအိၣ်လံ န့ၣ်န့ၣ်ဘျီလံအယီၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်, နိသိးမ့ၢ်ဝဲထံကီၢ်ကရၢဖိတဖုလၢအဆဲးလီၤစုမုၢ်ကျိၤလၢတၢ်တြီၣ်သံမၤလီၤမၤကွံာ်တၢ် ကွံာ်တလီၤထီၣ်ပိာ်မုၢ်လၢ ကွံာ်ဂီၤအကလုာ်ကလုာ် (CEDAW) လံာ်ယံးယၢ်တဖုအသိး, အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်မၤထွဲ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ် ပုၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိတၢ်ခွဲးယၢ် တၢ်ဟံးန့ၢ်မူဒါတဖၣ်လၢ ပိာ်မုၢ်လၢအထံအကီၢ်အပူၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပထံၣ်ဘၣ်တုၢ်လံာ်တၢ်သုတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးထီၣ်ပိာ်မုၢ်တၢ်မုးတၢ်ရံၢ်တဖၣ်အိၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပကဘၣ်မၤအါထီၣ်တၢ်တြီ ဆၢဒီသအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် နိသိးတၢ်မၤဆါမၤပယုၣ်တဖၣ်အံၤ သုတအိၣ်အါထီၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သုတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး သ့ၣ်တဖၣ်အံၤကဘၣ်ကတၢ်ကွံာ်အသးခဲအံၤန့ၣ်လီၤ. ပကဘၣ်တြီၣ်သံမၤလီၤမၤကွံာ်သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး ဖဲပစီၤ အဆၢကတီၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ပျဲပဟံၣ်လီၤတဲာ်တုၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တဘ့ၣ်လၢပဖိမုၢ်တဖၣ်အဂီၢ် ဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်တလိၣ်လၢကဘၣ်အိၣ်မူလၢတၢ် ပျဲတၢ်ဖုဒီး တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီလၢတၢ်ကသုတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးလၢအဝဲသ့ၣ်အဖိခိၣ်ဘၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်ဆဲးကျိး-

၁.နီၢ်ထူထူ- +၆၆(၀)၈၇၂၀၅၁၈၅၆

၂.နီၢ်ကညီဖိ-၆၆(၀)၈၁၀၂၉၅၅၀၃